

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 5 Sayı: 20 Volume: 5 Issue: 20

Kış 2012 Winter 2012

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE BİR EFSANE ÇÖZÜMLEMESİ: FERHAT İLE ŞİRİN “GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE BİR EFSANE ÇÖZÜMLEMESİ: FERHAT İLE ŞİRİN”

Ahmet DAĞLI*

Özet

Edebî metinler onu her okuyan veya dinleyende farklı anlamların, duyguların oluşmasını sağlayabilen eserlerdir. Bir eserin aynı okur tarafından birden çok kez okunmak istenmesi, bir eserin çağlar arasından günümüze tüm canlılığıyla ulaşması da aynı gerekçeyle açıklanabilir. Metinlerin bunu nasıl başardığı konusu edebiyat incelemecilerinin alanına girer. Bir metnin niçin güzel, değerli bir metin olduğunu bilimsel verilerle açıklamak gerekir. Değişik metin inceleme yöntemleri eserin değerini somut verilerle ortaya koymaya çalışırken, daha önce fark edilemeyen anlamlarını da keşfedebilmektedirler. Bu anlamda tüm metnibilimsel yöntemler birbirini dışlayan değil metne birbirinden farklı pencereler açan araçlar olarak görülmelidir.

Bu çalışmada Amasya'ya ait olan Ferhat ile Şirin Efsanesi'ne göstergebilimsel yöntemin açtığı pencereden bakılmıştır. Metni incelemek için dayanak noktasını yalnızca “metnin kendisi” olarak gören bu yöntem, bulduğu tüm sonuçların (gönderilen) metinde karşılığı olmasını (gönderen) gerekliliğini önemser. Saussure'ün dilbilime getirdiği fikirlerle ortaya çıkan göstergebilim, bugün anlam üreten bütün bilimlerin başvurduğu bir yöntemdir.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Efsane, Ferhat ile Şirin.

Abstract

Literary texts are the works that provide the different meanings and emotions for their readers or listeners. Requesting of reading a work multiple times by the same reader and, to reach of a work from ages to present day with all the vitality could be explained with same reason. Condition of “how the texts have manage it” is in field of literary scholars. It must be explained with scientific data that why is a text beautiful and valuable. Different methods of text analysing try to verify the value of a work with concrete evidences and they also can explore the points that can not be noticed before. In this sense, all philological methods should be seen as the means which open different windows for he text, not mutually exclusive.

In this study, Legend of Ferhat and Şirin which belongs to Amasya were evaluated with semiotic method. This method takes the “the text itself,” as a mainstay to examine the text and care about necessity of results that found in the text (sent) to be for the text (the sender). The semiotics that Emerged with ideas of linguistics Saussure brought, is a method for all sciences producing meaning.

Key Words: Semiology, Legend, Ferhat ile Şirin.

* Rize Üniversitesi Türk Dili Öğretmeni.

Giriş

Bir edebî esere sanatsal nitelik kazandıran şeyin ne olduğu, sanatsal olanın neyi yansıttığı konusu Platon'dan beri tartışılan ve bugüne kadar (toplumların yüzyıllar içerisinde geçirdiği değişimlerin de etkisine paralel olarak) birbirinden farklı cevapların verildiği konu olmuştur. Platon, sanat eserinde yapılan şeyin dünyaya ayna tutmak gibi, tabiattaki gerçekliğin bir benzerini eser vasıtasıyla taklit etmek olduğunu söylemiştir. Bu konuda onun ardından gelen filozoflar da hemfikirdirler. Sanat evrensel bir tabiat içerisindeki insanı anlatır. Ancak gerçeğin esere yansıtılması sırasında gerçeğe ne kadar bağlı kalınır, bahsi geçen "gerçeklik" nedir, sanatçının yansıttığı nasıl bir gerçekliktir, sorularına verilen cevaplar yazar, düşünür ve estetikçilere göre farklılıklar arz etmiştir.

"Nasıl bir gerçeklik?" konusunu ilk ele alan Platon değişmeyen, insandan bağımsız, mükemmel bir gerçekliğin varlığından bahseder. Yani durmadan değişen duyu dünyasına karşılık, ancak düşünce ile kavranabilen, değişmez bir idea'lar (formlar) dünyasına inanır. Bizim duyularla algıladığımız maddi dünyanın aslında bir kopyadan (mimesis) ibaret olduğunu, gerçek olanın bunların ideası olduğunu savunur. Dolayısıyla sanat, değişmez gerçeğin yansımaları olan dünyamızın yansıtılmasıdır. Yani sanat taklidin taklididir.

Aristo ise edebî metin ile tarih metnini karşılaştırarak tarih metninin olanı olduğu gibi anlatan metin olduğunu, edebî metnin ise olanı değil olabilir olanı anlattığını söyler. "Tarihçi, olmuş olanla yetinmek zorundadır, sanatçı ise bir hikâyeyi kullanır ya da uydururken olayları öylesine bir düzene sokar ki bu düzendeki olabilirlik, bilimsel bir genellik taşır. İşte bundan ötürü edebiyat tarihten daha felsefidir ve daha genel bir hakikati yansıtır." (Moran, 1994: 26). Bunun için sanat eserinin bir seçme, ayıklama işi olduğunu, dolayısıyla sanat eserinde oluşturulan dünyanın sanatçının zihninde yeniden oluşturulmuş, farklı bir dünya olduğu sonucuna varır. Bu konuda 18. yüzyıla kadar yapılan yorumlar daha çok Aristoteles'in yaklaşımına yakın yorumlar olmuştur.

19. yüzyıla kadar eleştirmenler bu sorularının cevabını eserin dış dünyayla, eserin sanatçısıyla ya da eserin okurla olan ilişkisinde aramışlardır. Yani sanatı ya duygu anlatımı olarak düşünüp sanatçıyı merkeze alır, ya da sanat dış dünyayı yansıtır diyerek edebiyatı açıklamak için tarihe, sosyolojiye, politikaya yönelir (Moran, 1994: 161). 19. yüzyılda "sanat sanat içindir." öğretisinin canlanmasının sonucunda sanatın zevk vermesi gerektiği fikri canlanır. Bu öğretilere göre sanat eseri sosyal, politik, ahlakî, vs. sanat dışı amaçlara hizmet etmemeliydi. "Rus Biçimcileri (1915-1930)", "Yeni Eleştirciler (1930-1960)" ve "Yapısalcılar (1960 ve sonrası)" bir eseri edebî kılan şeyin, dış dünyanın tüm etkilerinden bağımsız olarak kendinde, eserin kendi iç düzeninde olduğunu ileri sürmüşlerdir (Moran, 1994: 145-147).

Rus Biçimcileri edebî eserlerin dilini diğer eserlerdeki kullanımlık dilden ayıran şeyin ne olduğunu bulmaya yoğunlaştılar ve sanatın özünü "alışkanlığı kırmak" olarak gördüler. Edebî metnin bunu nasıl sağladığına cevap aradılar. Roman Jakobson edebîliğin bir dil olayı olduğunu, bu nedenle edebiyatın konusunun "yazın" değil "yazınsallık" olması gerektiğini söyledi (Güzleşen, 2009: 85).

Yeni Eleştirciler de benzer şekilde edebî eseri yazıldığı dönemden bağımsız, "organik bütün" olarak gördüler. Buna göre edebî eser, her ögesi kendi başına birim olarak değil, birbirlerini etkilemeleriyle sağlanan bir düzen sayesinde oluşmaktaydı (Moran, 1994: 146).

Yapısalcılık da 1960'tan itibaren başlayan ve bugün iletişim sağlayan, anlam üreten tüm yapıların ait olduğu disiplinlerde yöntem olarak kullanılan bir yöntem olmakla birlikte, kaynağını Ferdinand de Saussure'ün yapısal dilbilimi kurduğu Genel Dilbilim Dersleri adlı eserinden almaktadır. Saussure'ün yapısal dilbilim için öne sürdüğü görüşler o zamana kadarki dilbilim çalışmalarında hiç dile getirilmeyen görüşlerdi ki şöyleydi: Dil bir sistemdir ve sistem içerisindeki tek tek birimlerin kendi başına anlamı yoktur. İnsan için önemli olan sözlü dil yetisi değil bir dil kurma, ayrı ayrı göstergelerden örülmesi bir dizge yaratma yetisidir (Saussure, 1998: 39). Onlara anlam kazandıran, kurdukları bağlantılarla oluşan sistemin bir parçası olmalarıdır.

Dolayısıyla anlam yüzeyde görünende değil, onun altında, derindedir. Yapı, anlamı parçalarına taşıtmaktadır ve onlara işlevlerini bu sayede verir (Bayrav, 1998: 35).

Bütünü önce bozma, sonra yeniden yapmaya duyulan ihtiyacın arka planında Platon'dan beri cevabı aranan aynı soru yatmaktadır: "Sanat eserine sanatsallık kazandıran şey nedir?" İnsanın yaşadığı tabiat parçalardan oluşmaz. Bir bütündür. İnsanlar tabiatı bir bütün olarak algırlar ancak dil ile bütün olarak ifade edemezler. Bu yüzden de onu parçalara ayırırlar, kendince bölümleyerek, kesitleyerek sunar (Yücel, 2005: 51). Ancak bu isimler (gösterge) o varlığın değil, varlığın zihnimizde oluşmuş kopyasının karşılığıdır. Bu anlamda Saussure'ün yaklaşımı Platon'un "mimesis" anlayışıyla örtüşür. Sanatçının göstergeler kullanarak eserinde oluşturmaya çalıştığı dünya hiçbir zaman gerçek dünyanın aynısı değil, sanatçının zihninde göstergelerin oluşturduğu dünya olacaktır (Esinlenen yer gerçek dünya olsa da bu, eserin mahiyetini değiştirmez.). Kaldı ki sanatçının gayesi dünyayı gerçeğe en yakın şekilde tasvir etmek de değildir. Rus Biçimcilerinden Şklovski yazınsal metnin okurun dünyayı algılama biçimini değiştirmeyi, onu yeniden biçimlendirmeyi amaçladığını söyler (Yüksel, 1995: 34).

Kesitlenen göstergelerin tek başlarına bir anlamı vardır ancak bunlar belli kurallar dâhilinde bir araya getirilip birleştirildiğinde ortaya çıkan anlam, onların yalnızken sahip oldukları anlamlarının dışında, daha farklı, yeni anlamlardır. Ortaya çıkan bu yeni anlam, o bütün parçalanıp tek tek ele alındığında ya da parçaların yerleri değiştirildiğinde asla ulaşılamayacak olan anlamdır (Akerson, 2005: 27). Eseri çözümlenmek için yürütülen mantık, sanatçının bütünü oluşturmak için yürüttüğü sistemin tersine çevrilmesidir. Var olduğu kabul edilen yapıyı önce parçalarına ayırma, sonra yeniden kurma, yeniden yapılandırma şeklinde ifade edebileceğimiz bu yöntemden amaç, nesne bütünden fark edilemeyen görülmesi mümkün olmayan anlamları açığa çıkarmaktır (Bayrav, 1999: 59).

Saussure'ün dil konusundaki bu çalışması temelde "karşıtlıklar" üzerine kurmuştur. Anlamın benzer öğelerden değil, karşıt öğeler arasındaki ilişkilerden doğduğu varsayımından hareket eder. Çünkü o, insan zihninin düşünme yönteminin karşıtlıklar üzerine kurulu olduğunu düşünmüştür. Onun "gösterge" teriminden hareketle kurulan "Göstergebilim", genel anlamda göstergenin ne olduğunu, daha da önemlisi hangi yasalara bağlı olarak çalıştığını öğretir. Bu da anlamın eklenmiş biçiminin, anlam üretiminin süreçlerinin ortaya çıkarılmasıyla olabilir (Saussure, 1998: 46; Rifat, 1982: 16).

Saussure'ün bütünü oluşturan parçalardan her biri için kullandığı "gösterge" terimi, anlam üreten ve dolayısıyla "yapı" niteliği taşıyan tüm birimler için de kullanılmış ve göstergebilimin temelleri atılmıştır. Göstergebilimin konusu, sadece dilsel göstergeler değil, her türlü göstergeler dizgesidir: Görüntüler, el-kol-baş hareketleri, ezgili sesler, nesnelere ve törenlerde, protokollerde ya da gösterilerde görülen bu tözlerin karmaşaları, "diller" oluşturmasalar da en azından anlamlama dizgeleri oluştururlar (Barthes, 2005: 27).

Çünkü insan her gösterge dizgesiyle, hemen her düzeyde, sürekli olarak anlatı üretmektedir (Güzelşen, 2002: 17). Dilbilim doğal dilin, göstergebilim ise her tür dilin işleyiş biçimini, göstergeler arasındaki ilişkilerle doğan anlamı yakalamaya, betimlemeye; ortaya konulan dilsel bir 'oyun'un kurallarını, hangi kurallara göre oynandığını görmeye; dildeki, anlatılardaki "yapı"yı yani evrenin üst-dilini, üst şifrelemesini ortaya çıkarmaya çalışır (Uçan, 2008: 115; Kıran, 2004: 54).

Saussure'ün 1906-1910 yılları arasında verdiği derslerde ortaya attığı artzaman/eşzaman, dil/söz, gösteren/gösterilen ayrımlarıyla dilbilimde başlayan göstergebilim serüveni, yukarıda bahsi geçen eleştiri akımlarının temsilcileri aracılığıyla geliştirilerek ruhbilim, yazınsal eleştiri, mimari, sibernetik, iletişim, sinema gibi pek çok bilim dalında büyük değişimlere (Onart, 1973: 262) yol açmıştır. Yapısalcılık çalışan kuramcılar arasında A. J. Greimas'ın (1912-1992) apayrı bir yeri vardır. Çünkü o, göstergebilimi kendi

kendine yeten, özerk bir bilim düzeyine yükseltmiştir. Greimas “Eyleyenler Modeli”¹ olarak adlandırılan yöntemini, Hjelmslev’in “dil cebiri”, Propp’un “eyleyenler örnekçesi”, Levi-Strauss’un “temel karşıtlıklar”ı doğrultusunda kullandıkları yöntemleri geliştirerek onların kuramı üzerine inşa etmiştir. Greimas, Todorov gibi bir anlatı grameri oluşturmak, metinde “söz” düzeyinde ortaya çıkan verilerden hareketle eserin “dil”ine varmayı amaçlamıştır. Çünkü göstergebilimsel çözümlemenin temelinde, “okuma davranışı” vardır. Ancak buradaki okuma davranışı sıradan metin veya görüntü okuma değil anlamın düzenlenişini, eklemleme biçimini yani “içeriğin biçimi” çözümlenektir (İmançer-Özel, 2004).

Aşağıdaki çalışmada Amasya iline ait olan “Ferhat ile Şirin”² efsanesi, Greimas’ın geliştirdiği “eyleyenler modeli” yöntemiyle incelenmiştir.

Ferhat ile Şirin Efsanesi

Ferhat, nakkaşlık yapan, Saraylar süsleyen bir delikanlıdır. Sarayda gördüğü Şirin’e öyle bir sevdalanır ki fırçasından dökülen zarafetin Şirin’e olan duygularının ifadesi olduğu söylenir.

Amasya Sultanı Mehmene Banu’ya, kız kardeşi Şirin için, düniürcü gönderir Ferhat. Sultan; Şirin’i vermek istemediği için olmayacak bir iş ister delikanlıdan. “Şehir’e suyu getir, Şirin’i vereyim” der, demesine de su, Şahinkayası denen uzak mı uzak bir yerdedir. Ferhat’ın gönlündeki Şirin aşkı bu zorluğu dinler mi? Alır küliüngü eline, vurur kayaların böğrüne böğrüne. Kayalar yarılr, yol verir suya. Zaman geçtikçe açılan kayalardan gelen suyun sesi işitilir sanki şehirde.

Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek, sinsice planlar kurarak bir cadı buldurur, yollar Ferhat’a. Su kanallarını takip edip, küliüngün sesini dinleyerek Ferhat’a ulaşır. Ferhat’ın dağları delen küliüngünüün sesi cadıyı korkutur korkutmasına da, acı acı güler sonra da. “Ne vurursun kayalara böyle hırsla, Şirin’in öldü. Bak sana helvasını getirdim” der. Ferhat bu sözlerle beyninden vurulmuşa döner. “Şirin yoksa dünyada yaşamak bana haramdır” der. Elindeki küliüngü fırlatır havaya, küliüng gelir başının üzerine bütün ağırlığıyla oturur. Ferhat’ın başı döner, dünyası yıkılmıştır zaten “ŞİRİN!” seslenişleri yankılanır kayalarda.

Ferhat’ın öldüğünü duyan Şirin, koşar kayalıklara bakar ki Ferhat cansız yatıyor. Atar kendini kayalıklardan aşağıya. Cansız vücudu uzanır Ferhat’ın yanına. Su gelmiştir, akar bütün coşkusuyla, ama iki seven genç yoktur artık bu dünyada. İkisini de gömerler yan yana.

Her mevsim iki mezarda da birer gül bitermiş, sevenlerin anısına, ama iki mezar arasında bir de kara çalı çıkarmış. İki sevgiliyi, iki güllü ayırmak için.

Metnin Çözümlemesi

A- Kesitlere Ayırma

Greimas’ın yöntemine göre çözümlemeye ilk iş metni kendi içinde anlamlı bütün oluşturan, aynı zamanda asıl metnin bütünselliği içerisinde görev üstlenen parçalarına, anlam kavşaklarına (kesitlere) ayırmaktır. Metnin sürecini değiştiren, yönlendiren olay ve kişilerin dikkate alındığı bu işlem yüzey yapıdan derin yapıya doğru yapılan yolculukta ilk basamaktır. Bu açıdan metne bakıldığında metinde üç kesit ve bir açıklama kesitinin varlığı görülür.

Bu kesitler şunlardır:

A.1. 1. Kesit:

“Ferhat ile Şirin

Ferhat, nakkaşlık yapan, Saraylar süsleyen bir delikanlıdır. Sarayda gördüğü Şirin’e öyle bir sevdalanır ki fırçasından dökülen zarafetin Şirin’e olan duygularının ifadesi olduğu söylenir.

¹ Greimas ve geliştirdiği model için bkz. Yücel, 2005; Kıran, 2000; Uçan, 2006; Barthes, 2005; Akerson, 2005; Rifat, 2009.

² <http://www.amasyakulturturizm.gov.tr/belge/1-60069/ferhat-ile-sirin.html> (01.12.2011)

Amasya Sultanı Mehmene Banu'ya, kız kardeşi Şirin için, diünürcü gönderir Ferhat. Sultan; Şirin'i vermek istemediği için olmayacak bir iş ister delikanlıdan. "Şehir'e suyu getir, Şirin'i vereyim" der, demesine de su, Şahinkayası denen uzak mı uzak bir yerdedir. Ferhat'ın gönlündeki Şirin aşkı bu zorluğu dinler mi? Alır külingü eline, vurur dağların böğrüne böğrüne. Kayalar yarılr, yol verir suya. Zaman geçtikçe açılan kayalardan gelen suyun sesi işitilir sanki şehirde."

A.2. 2. Kesit:

"Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek, sinsice planlar kurarak bir cadı buldurur, yollar Ferhat'a. Su kanallarını takip edip, külingün sesini dinleyerek Ferhat'a ulaşır. Ferhat'ın dağları delen külingünün sesi cadıyı korkutur korkutmasına da, acı acı güler sonra da. "Ne vurursun kayalara böyle hırsla, Şirin'in öldü. Bak sana helvasını getirdim" der. Ferhat bu sözlerle beyninden vurulmuşa döner. "Şirin yoksa dünyada yaşamak bana haramdır" der. Elindeki külingü fırlatır havaya, küling gelir başının üzerine bütün ağırlığıyla oturur. Ferhat'ın başı döner, dünyası yıkılmıştır zaten "ŞİRİN!" seslenişleri yankılanır kayalarda."

A.3. 3. Kesit:

"Ferhat'ın öldüğünü duyan Şirin, koşar kayalıklara bakar ki Ferhat cansız yatıyor. Atar kendini kayalıklardan aşağıya. Cansız vücudu uzanır Ferhat'ın yanına. Su gelmiştir, akar bütün coşkusuyla, ama iki seven genç yoktur artık bu dünyada. İkisini de gömerler yan yana."

A.4. 1. Açıklama Kesiti:

"Her mevsim iki mezarda da birer gül bitermiş, sevenlerin anısına, ama iki mezar arasında bir de kara çalı çıkarmış. İki sevgiliyi, iki gülü ayırmak için."

B- Yüzey Yapı

Okurun metinle ilgili ilk izlenim ve tahminlerinin oluşmasını sağlayan şey bu metnin türüdür. Yazarın ve okurun metnin başında bir efsaneden bahsedileceğini bilmeleri metinle ilgili temel kanaati oluşturan ve efsaneyle ilgili bilgileri metinle kaynaştıran bir başlangıcı hazırlar. Efsane yaşanmış olayların anlatımıdır. Onu anlatan ve dinleyende inanma unsuru ön plandadır. Efsane metni karşısında olduğunu bilen okur, ardından gelen metnin başlığı ile içeriğini bilmediği ama zengin olan bir göndergesel anlam evrenine hazırlanmış olur.

Metnin başlığının erkek ve bir kadın isminden oluşması; Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber gibi benzer örneklerin başlıklarıyla yapısal benzerlik göstermesi ve bahsi geçen ürünlerin hepsinin aşk öyküsü olmaları, okurda bu metnin de bir aşkın öyküsü olabileceği yönünde izlenim uyandırmaktadır.

Metnin bütününün (izlem) oluşmasındaki tüm izlenceler dikkate alındığında dönüşümü sağlayan eyleyenler ve eyleyensel rollerin dağılımının şu şekilde olduğunu görürüz:

Eyleyenler	Eyleyensel Rol	Açıklama
Ferhat	Özne 1 (Ö1)	
Mehmene Banu	Özne 2 (Ö2)	
Şirin	Özne 3 (Ö3)	
Cadı	Özne 4 (Ö4)	
Ferhat'ı Taniyan Birileri	Özne 5 (Ö5)	
Dünürücü Gidenler	Özne 6 (Ö6)	
Şirin	Nesne 1 (N1)	Ferhat'ın nesnesi
Şirin'i Vermemek	Nesne 2 (N2)	Mehmene Banu'nun nesnesi
Ferhat	Nesne 3 (N3)	Şirin'in nesnesi
Su Kanalı Açmak	Nesne 4 (N4)	Ferhat'ın nesnesi
Ferhat'ı Kandırmak	Nesne 5 (N5)	Mehmene Banu'nun nesnesi
Ferhat'a Kavuşmak	Nesne 6 (N6)	Mehmene Banu'nun nesnesi
Aşk	Gönderen 1 (G1)	
Mehmene Banu	Gönderen 2 (G2)	
Şirin Sevgisi	Gönderen 3 (G3)	
Ferhat	Gönderilen 1 (GL1)	
Mehmene Banu	Gönderilen 2 (GL2)	
Şirin	Gönderilen 3 (GL3)	
Dünürçüler	Yardımcı 1 (Y1)	Ferhat'ın yardımcısı
Kayalar	Yardımcı 2 (Y2)	Ferhat'ın yardımcısı
Aşk	Yardımcı 3 (Y3)	Ferhat'ın yardımcısı
Cadı	Yardımcı 4 (Y4)	Mehmene Banu'nun yardımcısı
Su Kanalı Açmak	Engelleyici 1 (E1)	Ferhat'ın engelleyicisi
Dağlar	Engelleyici 2 (E2)	Ferhat'ın engelleyicisi
Yalan	Engelleyici 3 (E3)	Ferhat'ın engelleyicisi
Mehmene Banu	Engelleyici 4 (E4)	Ferhat'ın ve Şirin'in engelleyicisi
Cadı	Engelleyici 5 (E5)	Ferhat'ın engelleyicisi
Ölüm	Engelleyici 6 (E6)	Ferhat'ın Şirin'in ve Mehmene Banu'nun engelleyicisi
Şirin	Engelleyici 7 (E7)	Mehmene Banu'nun engelleyicisi
Ferhat	Engelleyici 8 (E8)	Mehmene Banu'nun engelleyicisi

B.1.Söylemsel Düzey

B.1.1. Kişiler

Ferhat: Fircaısıyla sarayları süsleyen bir nakkaştır. Fizikî özellikleri hakkında metinde bilgi verilmez. Ancak yiğit bir delikanlı olduğu bilgisi geçer. "Yiğit" kelimesi onun bedensel yapısı hakkında ipuçları vermektedir. Buradan onun güçlü bir bedene sahip olduğunu; "delikanlı" kelimesinden ve evlenmemiş olmasından ise yirmili yaşlarda olabileceği izlenimini edinebiliriz.

Şirin: Mehmene Banu'nun kardeşi yani bir sultan kardeşidir. Fizikî ya da kişilik özellikleri konusunda metinde bilgi yoktur. Bir sultanın kardeşi konumunda olarak daha canlı ve ön planda karakter olması beklentisi oluşturmakla birlikte o, metinde silik bir karakter tablosu çizmektedir. Metinde Ferhat'ın âşık olduğu kız yönüyle ortaya çıkmıştır, yaşanan olaylar karşısında çaresiz bir görünümündedir. Onun da Ferhat'ı sevdiği, metnin sonlarında ortaya çıkmaktadır. Ferhat'ın âşık olduğu biri olmasından, onun genç yaşta bir kız olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Mehmene Banu: Amasya şehrinin sultanıdır. Şirin'in ablasıdır. Fizikî ve kişilik özellikleri hakkında metinde bilgi verilmemekle birlikte metindeki işlevlerinden onun kişilik yapısıyla ilgili bazı çıkarımlarda bulunulabilir. Şirin'i istemeye gelenlere onu vermek istemediğinde bile bir sultan konumunda olduğu hâlde "hayır" diyememekte, bunun yerine onlardan başarılacak şeyler istemektedir. Kardeşini vermemek için seçtiği bu yöntem onun insanları kırmaktan sakınan biri olduğu şeklinde anlaşılacağı gibi aynı zamanda onlara eziyet çektirmekten hoşlanan bir kişilikte olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Yine metinden hareketle, Ferhat'ın işi başaracağını anlaması üzerine ondan kurtulmak için sinsî plan

düşünmesinden ve bir cadıyla işbirliği yapmasından, onun kötü bir karakter olduğu sonucu da çıkarılabilir. Onun gizli planı kendi kardeşinin de ölümüne yol açmıştır. Metinde bu ölüm konusunda da Mehmene Banu'nun düşüncesi verilmez.

Cadı: Cadı olması onun kişiliği ve yapabilecekleri hakkında tüm izlenimleri açığa çıkarmaktadır. O, insanlara kötülük yapmak için vardır. Metinde cadının kim olduğu, kişiliği gibi konularda -okurun ön bilgisine bırakıldığından olsa gerek-hiçbir bilgi verilmemiştir. Kendisinden beklendiği gibi o, cadılığını yaparak görevini yerine getirmiştir.

B.1.2. Zaman

Metinde anlatılan olayların gerçek olup olmadığına ya da yaşandıysa tarihin hangi döneminde geçtiğine dair bir bilgi mevcut değildir. Olay zamanı açısından metin Ferhat'ın Amasya sultanının sarayını süslerken başlar, orada görüp âşık olduğu Şirin'in uğruna (metinde "uzak mı uzak" şeklinde ifade edilen) Şahinkayası denilen yerden Amasya'ya su kanalı açmak için gerekli süreyi içine alır (Bu sürecin süresi belli değildir ancak efsanelerde anlatılanların gerçekliğine inanılmasından hareketle Şahinkayası'nın Amasya'ya uzaklığı dikkate alınabilir. Bahsi geçen iki yer arasındaki mesafe yaklaşık 40 kilometredir.) Buna göre anlatıda olay zamanı 40 kilometrelik mesafedeki kayaları bir insanın tek başına oyması için gerekli süreyi kapsar.

Anlatıcının metnin tamamında kullandığı kipsel kullanımlara bakıldığında ise tercih ettiği yegâne zaman kipinin geniş zaman olduğunu görürüz (delikanlıdır, söylenir, yerededir, yarılr, işitilir...).

B.1.3. Uzam

Metinde bahsi geçen uzamlar Amasya ili, sultanın sarayı, Şahinkayası (metinde "uzak mı uzak bir yer" şeklinde ifade edilir), Şahinkayası ile Amasya arası, Şirin'in kendini attığı kayalıklar ve âşıkların mezarıdır. Efsanede bahsi geçen yerler -sultanın sarayı hariç-günümüzde mevcuttur.³

B.2. Anlatısal Düzey (Kesitlerin İncelenmesi)

B.2.1. 1. KESİT: Sınama

"Ferhat ile Şirin

Ferhat, nakkaşlık yapan, saraylar süsleyen bir delikanlıdır. Sarayda gördüğü Şirin'e öyle bir sevdalanır ki fırçasından dökülen zarafetin Şirin'e olan duygularının ifadesi olduğu söylenir. Amasya Sultanı Mehmene Banu'ya, kız kardeşi Şirin için, düntürcü gönderir Ferhat. Sultan; Şirin'i vermek istemediği için olmayacak bir iş ister delikanlıdan. "Şehir'e suyu getir, Şirin'i vereyim" der, demesine de su, Şahinkayası denen uzak mı uzak bir yerededir. Ferhat'ın gönlündeki Şirin aşkı bu zorluğu dinler mi? Alır küliingü eline, vurur dağların böğrüne böğrüne. Kayalar yarılr, yol verir suya. Zaman geçtikçe açılan kayalardan gelen suyun sesi işitilir sanki şehirde."

B.2.1.1. Anlatı İzlenesi⁴

Bu anlatı izlenesi metnin başlangıcı ve başlık ile birlikte metnin kişi, uzam ve zaman boyutunda temellendirilmeye başladığı kısımdır. Bu bölümde tüm metin (izlem) için geçerlilik gösteren öyküleme öğeleri yer almakla birlikte kesitin kendine ait bir anlatı izlenesi de mevcuttur. Sadece bu kesite ait eyleyenler ve bunların rolleri şunlardır:

³ Şahinkayası'ndan ve Yeşilirmak akağından alınan su bir süre toprak üstünde seyredir. Şimdiki Helvacı Mahallesine gelindiğinde 75 cm genişliğinde ve şehrin sağ ortalarından geçerek şimdiki Ayvasıl Bağları denilen doğu yönüne doğru uzanır. Kayalar yarılmış, kanal olmuş; toprak kısımlar horasan harçla tünel oluşturularak toprak altından akışı sağlanmıştır. Bugün bu kısımların çoğu mevcuttur. (Güler, 1996: 8)

⁴ Bir anlatıda durum sözcüğü bir edim sözcüğü tarafından hareket ettirilerek yeni bir durum sözcüğü hâline getirilir. Durum sözcüğünün başlangıç durumundan son durumuna gelinceye kadarki dönüşüm sürecine "anlatı izlenesi" denir.

Eyleyenler	Eyleyensel Rol
Ferhat	Ö1
Su Kanalı Açmak	N4
Mehmene Banu	G2
Aşk	G1
Kayalar	Y1
Dağlar	E2

Bu kesitte halktan, çok sıradan bir insanın (nakış ustası) (Ö1) bir saray kızı olan Şirin'i (metinde geçmese de Prenses olarak niteleyebiliriz) almak için teşebbüs etmesi ve dünürücü göndermesinin konu edildiğini söyleyebiliriz.

Sıradan bir ustanın bir saray kızına talip olması, üstelik dünürücü gönderip istetmesi okurun zihninde bir soru işareti oluşturmaktadır ki o da Ferhat'la Şirin'in birbirlerinin dengi olup olmadıkları noktasındadır. Bu zıtlıklar dikkate alındığında dünürçülerin isteğine karşı tarafın tepkisinin olumsuz olacağı akla gelmektedir. Kesitin bu kısmına kadar göstergeler okuru bahsedilen sonuca doğru götürmekle birlikte kesitin devamında beklenenin aksine Ferhat'ta, gönderdiği dünürçülerde, hatta Mehmene Banu'da bahsi geçen kaygının (birbirlerine denk olup olmama) olmadığı görülür. Burada anlamın oluşumunda zıtlıklara başvurulmuştur. Bu zıtlıklar şunlardır:

Ferhat	Şirin
Üsta	Prenses
Fakir	Saraylı
Ev	Saray
Yönetilen	Yöneten
Avam	Sultan

Bu kesitte dikkati çeken çok önemli bir husus; anlatıcının okura verdiği bir bilgiyi öykü kişilerinin bir kısmının bilmemesidir. Anlatıcı bu kesitte hâkim bakışı açısıyla dünürçülerin ve Ferhat'ın bilmediği bir bilgiyi okura bildirmektedir. Bilgi şudur: Amasya Sultanı Mehmene Banu, kardeşi Şirin'i Ferhat'a vermek istememektedir ancak bunu onlara açıkça söyle(ye)mez. Bunun yerine başarılması imkânsız zannettiği bir işi ("*olmayacak bir iş*") Ferhat'tan yapmasını isteyerek, amacına dolaylı yoldan ulaşmaya çalışır. Ferhat'a bu işi başarırsa Şirin'i ona vereceğini söyler. İş, Şahinkayası denilen bir yerdeki suyu Amasya'ya getirmek için kanal kazmaktır.

Kesitin devamında Ferhat'ın nesnesine kavuşmak için harekete geçmiştir. Külüngü eline alıp "*dağların böğürüne*" vurur. Burada olağanüstü bir şekilde Ferhat'ın imkânsız zannedilen bu işi başardığını görürüz. Üstelik böylesine zor ve büyük bir iş metinde önceki verilen bilgilerden hareket edilirse süreç çok büyük ve uzun olması gerektiği hâlde beklenenden daha hızlı bir şekilde başarılmıştır. Anlatıcının bilinçli kullanımla ifade ettiği bu olay şu cümleyle verilmiştir: "*Kayalar yarılr, yol verir suya.*" Bu ifadeyle anlatıya yeni bir eyleyen girmiştir: "Kayalar." Kayalar Ferhat'ın bu işi başarması için bir yardımcı eyleyen göreviyle metne girmiştir. İmkânsız olan bu işi Ferhat'ın başarabilmesindeki en büyük etken, kayaların yarılp suya yol vermesidir. Bu olay aynı zamanda Ferhat'ın aşkının büyüklüğünü kayaların (tüm tabiatın) dahi idrak ettiğinin ve ona engel olmayıp engelleri kaldırarak onun aşkına kavuşmasına yardım ettiğinin bir göstergesidir.

Burada cevabı olmayan bir soru, kesitteki dönüşümlerin kaynağı olan Şirin'in tamamen kendisiyle ilgili olan bu konuda hiçbir varlık göstermemiş olması konusudur. Onun kiminle evleneceği gibi önemli bir konuda kararı ablası vermekte, Şirin'in fikri sorulmamakta veya metinde yer almamaktadır.

Kesitte bu suyun getirilmesine Amasya'nın ne kadar ihtiyacı olduğu, Amasya'nın susuzluk çekip çekmediği konularında hiçbir bilgi yoktur. Mehmene Banu bu isteği, suyun kanal açılarak getirilmesine ihtimal vermediği için öne sürmüştür. Yani Mehmene Banu'nun nesnesi suya kavuşmak ya da Amasya'yı suya kavuşturmak değil, kardeşi Şirin'i Ferhat'a

vermemektir. Ancak bu istek Mehmene Banu'nun asıl amacına hizmet eden, imkânsızlığı yönüyle öne sürmeyi akıl ettiği bir engel konumunda olsa da, onun şehri yöneten bir sultan olması bu isteği mantıklı bir istek görüntüsüne kavuşturmuştur. (Yöneticiler halkın ihtiyaçlarına çare olur.) Ferhat'ın bu şartı yerine getirmeyi kabul etmesi de talebin mantıklılığını doğrulayan bir göstergedir. Kesitin sonundaki "suyun sesi işitilir sanki şehirde" ifadesi şehrin bu sese kulak verdiği için, tüm şehrin bu olayı önemseyişinin göstergesidir.

1. kesitin başkahramanı Ferhat kesitteki dönüşümlerde de doğal olarak baş aktör olduğundan kesite onun bakış açısıyla bakmak gerekecektir. Bu durumda onun bilmediklerine değil de bildiklerine göre temel dönüşüm, kesitin akışı yönünde şu dönüşüm sözceleri arasındaki değişimle kurulmuş olmaktadır:

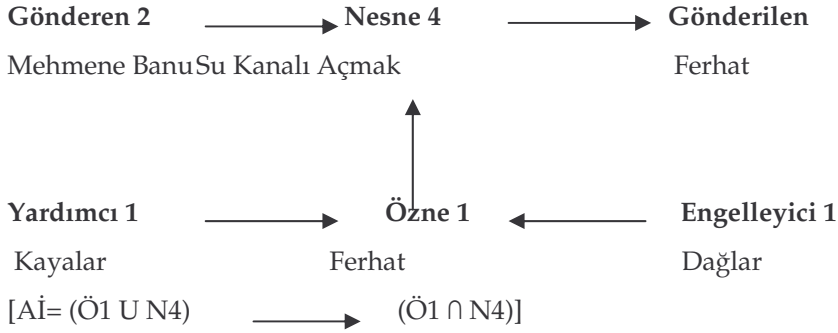
B.2.1.2. Dönüşüm Sözceleri

Başlangıç durumu (ayrışimsal durum sözcesi): Ferhat adında birinin Şirin'le evlenebilmesi için Şahinkaya ile Amasya arasında su kanalı kazması gerekmektedir.

Temel dönüşüm (edim sözcesi): Ferhat suyu getirebilmek için bu işi yapmaya koyulur.

Sonuç durumu (bağlaşımsal durum sözcesi): Ferhat Amasya'ya suyu getirmeyi başarır.

Bu duruma göre Ferhat'a göre Şirin'le evlenebilmesi için bir engel kalmamıştır. Sözcelerdeki dönüşümü eyleyenler şemasında gösterirsek:

[]= anlatı izlencesinde dönüşüm, Aİ: anlatı izlencesi, (): durum sözcüsü, dönüşüm, Ö: özne, N: nesne, U: ayrı, ∩: birlikte

1. kesite ait anlatının sonucunda Ferhat (Ö1) nesnesine ulaşmayı başarmıştır.

B.2.2. 2. Kesit: Hile

"Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek, sinsice planlar kurarak bir cadı buldurur, yollar Ferhat'a. Su kanallarını takip edip, küllüngün sesini dinleyerek Ferhat'a ulaşır. Ferhat'ın dağları delen küllüngünün sesi cadıyı korkutur korkutmasına da, acı acı güler sonra da. "Ne vurursun kayalara böyle hırsla, Şirin'in öldü. Bak sana helvasını getirdim" der. Ferhat bu sözlerle beyninden vurulmuşa döner. "Şirin yoksa dünyada yaşamak bana haramdır" der. Elindeki küllüngü fırlatır havaya, küllüng gelir başının üzerine bütün ağırlığıyla oturur. Ferhat'ın başı döner, dünyası yıkılmıştır zaten "ŞİRİN!" seslenişleri yankılanır kayalarda."

B.2.2.1. Anlatı İzlencesi

B.2.2.2. Dönüşüm Sözceleri

Bu kesit başkahramanı olan ve başlamış, sonuçlanmış bir anlatı izlencesine sahip, yani kendi içerisinde anlamsal bütünlüklü yapıda bir bölümdür. Kesitteki eyleyenler ve eyleyensel rol dağılımı şu şekildedir:

Eyleyenler	Eyleyensel Rol
Ferhat	Ö1
Mehmene Banu	Ö2
Şirin Sevgisi	G3
Ferhat'ı Kandırmak	N5
Cadı	Y4

Bu anlatı izlencesini ayrı bir kesit olarak ele almamızın sebebi öykünün seyrini değiştirecek yeni birinin öyküye katılması değildir. Bu kesitin başkahramanı Amasya Sultanı Mehmene Banu'dur (Ö2) ve bu özne kesite sonradan katılmamıştır. Okur Ö2'yi birinci kesitte tanımış olmakla birlikte birinci kesitte o, birincil özne konumunda değildir. Ö2 ikinci kesitte anlatının akışını değiştirecek çok önemli bir dönüşüme sebep olur: Kardeşi Şirin'in (Ö3) Ferhat'la (Ö1) evlenmesini hiç istemeyen kişi olarak, onların evlenmesi için bir engel kalmadığını görünce sinsi bir plan (N5) daha yapar ve harekete geçer (Aslında onun aynı amaç doğrultusunda mücadelesi 1. kesitte başlamıştı. Bu ikinci plan Ö1'in birinci engeli beklenmedik şekilde geçmesi üzerine düşünülmüştür.). Bu kesitte dönüşümler onun bu başarmayı istediği plan etrafında gelişir.

Metinde Ö2'nin Ö1'e haber götürmesi için gönderdiği aracı (Y4) ile ilk kesitteki Ferhat'ın Şirin'i istemek için gönderdiği aracı (Y1) arasında bir karşıtlık ilişkisi kurulmuştur. Mehmene Banu'ya aracı görevi yapan bir Cadı iken Ferhat'a aracılık görevi yapan dünürçülerdir. Cadı ile dünürçü göstergelerinin taşıdığı anlam evreni bir yandan karşıtlık oluştururken anlatıcının (dolayısıyla Amasya insanının) niyetini de ortaya koymaktadır. İki gösteren arasında oluşan zıtlıklar şunlardır:

Dünürçüler (haber veren)	Cadı (haber veren)
İyi haber	Kötü haber
İyi niyet	Kötü niyet
Doğru haber	Yalan haber
Birleştirme	Ayırma
Hayat	Ölüm

Kesitteki izlencenin oluşumuna sebep olan sözceleri şu şekilde ifade edebiliriz:

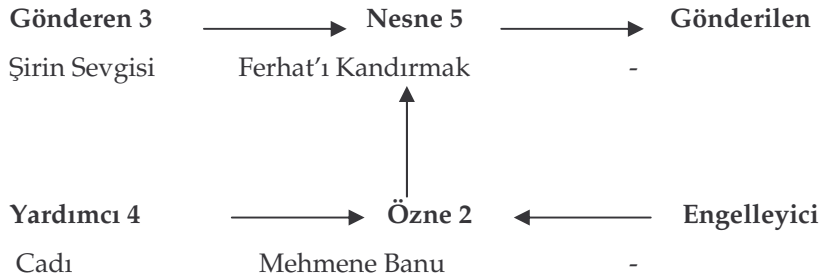
B.2.2.2.Dönüşüm Sözceleri

Başlangıç durumu (ayrışimsal durum sözcesi): Mehmene Banu Ferhat'ın Şirin'le evlenmesini engellemek istemektedir.

Temel dönüşüm (edim sözcesi): Bir cadı aracılığıyla Ferhat'a Şirin'in öldüğü yalanını ulaştırır.

Sonuç durumu (bağlaşımsal durum sözcesi): Mehmene Banu amacına ulaşır ancak Ferhat'ın da Şirin'in de ölümüne sebep olmuştur.

Bu dönüşüm sözcelerine göre 2. anlatı izlencesinin eyleyenler şeması şu şekildedir:

2. kesite ait izlencenin sonucunda Mehmene Banu (Ö2) nesnesine ulaşmayı başarmıştır.

$$[Aİ = (Ö2 \cup N5) \longrightarrow (Ö2 \cap N5)]$$

B.2.3. 3. Kesit:

“Ferhat’ın öldüğünü duyan Şirin, koşar kayalıklara bakar ki Ferhat cansız yatıyor. Atar kendini kayalıklardan aşağıya. Cansız vücudu uzanır Ferhat’ın yanına. Su gelmiştir, akar bütün coşkusuyla, ama iki seven genç yoktur artık bu dünyada. İkisini de gömerler yan yana.

Her mevsim iki mezarda da birer gül bitirmiş, sevenlerin anısına, ama iki mezar arasında bir de kara çalı çıkarmış. İki sevgiliyi, iki gülü ayırmak için.”

B.2.3.1. Anlatı İzlenesi

Bu kesitle birlikte okur, aslında metnin başından itibaren var olan ve diğer izlenelere paralel devam edegelmiş bir başka izlencenin varlığını keşfeder. (Bu nedenle 3. izlenecenin oluşum süresi bakımından diğer iki izlenecede olanları da kapsamaktadır.) Kesite ait eyleyenler ve bunların rolleri şunlardır:

Eyleyenler	Eyleyensel rol
Şirin	Ö3
Ferhat	N3
Aşk	G1
Ölüm	E6
Şirin	GL3

Bu izlenecesi Şirin’e (Ö3) aittir. Bu kesitle birlikte Ferhat’ın (N3) Ö3’e olan aşkının karşılıksız olmadığı ortaya çıkar. Ö3 de N3’e onun derecesinde âşık. Ancak Ö3’ün N3’e kavuşabilmek için metin boyunca bir dönüşüme yol açacak edim göstermediğini görmekteyiz. Anlaşılmaktadır ki Ö3 de N3’e kavuşabilmek için onun kayaları delip suyu Amasya’ya ulaştırmasını (N4) sabırla beklemiştir. Ö3 izlenecede başkahraman olmakla birlikte kesitteki dönüşümlerin kaynağı konumunda değildir, edilgen hâldedir. N3’ün öldüğü haberini alan Ö3, N3’ün yanına koşar, N3’ün gerçekten ölmüş olduğunu görünce o da kendisini kayalardan aşağıya atar ve ölür.

B.2.3.2. Dönüşüm Sözceleri

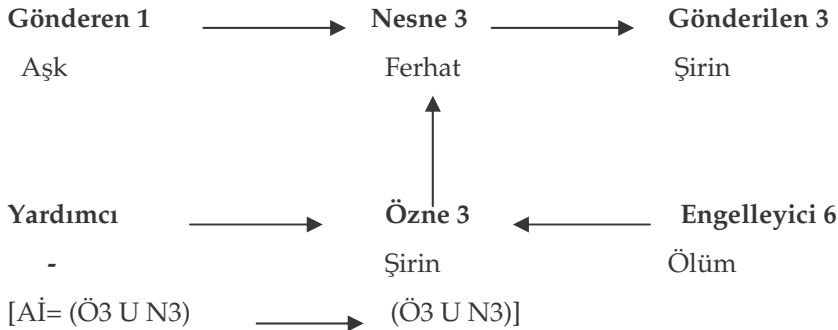
Kesitteki izlencenin oluşumunu sağlayan sözceler şunlardır:

Başlangıç durumu (ayrışimsal durum sözcəsi): Ferhat’ı çok seven Şirin, kavuşma için onun engelleri aşmasını beklemektedir.

Temel dönüşüm (edim sözcəsi): Şirin’e Ferhat’ın öldüğü haberi ulaşır.

Sonuç durumu (bağlaşımsal durum sözcəsi): Bu gerçeği bizzat gören Şirin canına kıyar ve cansız bedeni Ferhat’ın yanında uzanır.

3. kesite ait izlencenin sonucunda Şirin (Ö3) nesnesine ulaşamamıştır.

C- Genel Anlatı İzlemi-Olay

Genel anlatı izlemi, anlatıdaki kesitlerin bir yandan kendi bağımsız izlencelerini oluştururken diğer yandan varlıklarıyla hizmet ettikleri ve oluşturmak için bir parçası olmaya

çalıştıkları büyük resmin adıdır. Okurun zihninde bu büyük resmin (izlem) ilk örülmeye başladığı yer metnin başlığıdır. Roland Barthes yazınsal çalışmanın amacının okuyucudan bir tüketici değil de bir betik üreticisi yaratmaya çalışması olduğunu söyler. Buna göre her okuma aynı zamanda bir yeniden yazmadır, metni yeniden üretmektir. Kristeva “olgu-metin” “üretim-metin” kavramlarını ortaya atar. Ona göre üretim-metin, olgu-metinde ortaya çıkacak olan şeyin sonsuz sözdizimsel veya anlambilimsel doğurumudur. Olgu-metnin üzerine eğilen herkes onda kendine göre anlamlar üretir. Yani metinde özne hep oluş durumundadır, metin ise sürekli değişen bir veridir (Yücel, 2007: 88). Okur metni okuma sürecinde düz bir zaman süreci üzerinde edilgen tavırla seyahat eden bir varlık değil, ondan etkilenen, okuduklarını yerinde bırakarak değil yanına alarak ilerleyen, böylece onu sürekli kuran, ondan yeni anlamlar üreten ve metindeki gelecekle ilgili tahminler yürüten aktif bir varlıktır. Okurun bu rolü daha metnin başlığıyla beraber başlar. Başlık okur için yüksek bir yerden aşağıya doğru manzaraya bakmak gibidir. Başlıktan tüm metin görülmeye çalışılır. Ardından metnin başına dönülür ve serüvenin yeniden kurulum süreci başlar. Başlayan süreç tüm metni görme peşinde zirveye doğru yeniden yapılan yolculuktur. Okur metni bitirdiğinde tüm metnin oradan görüldüğü en yüksek yere tırmanmış olur. Tam bu noktada yapısalılık okurdan metni anlamlandırma sürecinde (tırmanışta) artsüremi (ön kabulleri, tarihi, kültürü, ...) yani taraflılığı bir kenara bırakmasını, metni yalnızca metnin kendi iç mekanizmasının ele verdiği göstergelerle oluşturmasını ister. Ferhat ile Şirin efsanesi yüzey yapıda metnin adının da yönlendirmesiyle Ferhat ile Şirin’in öyküsümüş gibi bir izlenim verse de kesitlerin tamamladığı bütün (izlem), bu değildir. Metni oluşturan üç kesit üzerinde yaptığımız incelemede; 1. kesitin dönüşümlerinde Ferhat ön planda olmakla birlikte kesitteki dönüşümlerin yönlendirilmesinde Amasya Sultanı Mehmene Banu’nun etkisi dikkat çekicidir. 2. kesitteki dönüşümlerde Amasya Sultanı Mehmene Banu ön plandadır ve Ferhat bu izlencenin sonunda ölür. Burada engelleyici faktörlere yenilmiş, pes etmiş ve gerçekte ölmemiş olan Şirin bu dünyadayken kendisi ölüme gitmiş bir Ferhat’ı görürüz. 3. kesitte ise Şirin başrolde ancak kesitin sonunda o da ölür. Mehmene Banu ise onların ölümünden sonra da dünyada kalan, her şeye rağmen elde etmek istediği şeyden vazgeçmeyen, hedefinin peşinde gitmeye devam eden karakterdir.

Dolayısıyla kahramanların kendileriyle ilgili farklı anlatı izlenceleri mevcut olsa da kesitlerin tamamında etkili, tüm dönüşümlerin de kaynağı olan kişi Ferhat değil Amasya Sultanı Mehmene Banu’dur. Ferhat’ın Şirin’e olan aşkının ne kadar büyük olduğunu en iyi Mehmene Banu bilmesine rağmen⁵, Mehmene Banu Şirin’i Ferhat’a vermemekte bu derecede ısrar etmiş, onun bu ısrarı her iki âşık ölünceye kadar –hatta sonrasında bile- sürmüştür.⁶

Bu nedenlerle efsaneye göre Ferhat’ın aşkı büyük bir aşksa da ondan daha büyük bir aşkın sahibi Mehmene Banu’dur. Onun aşkının gücü metinde Ferhat’ın aşkıyla (hatta Şirin’inin aşkı da dâhildir) karşı karşıya gelmiş, büyük mücadelenin sonunda Mehmene Banu’nun aşkı galip olmuştur.

Dikkati çeken nokta, mücadelenin Ferhat’la Şirin’in ölmeleriyle sona ermemesidir. Ferhat ile Şirin’in yan yana olan mezarlarından “*her mevsim birer gül bitermiş, sevenlerin anısına, ama iki mezar arasında bir de kara çalı çıkarmış. İki sevgiliyi, iki gülü ayırmak için.*” Bu “kara çalı” böylesine büyük aşkı birbirinden ayıracak kadar büyük hırsın, bir başka aşkın, Mehmene Sultan’ın göstergesidir. Mezarlardan büyüyen iki gülün arasına girerek onları bile birbirinden ayıran kara çalı, dünyadayken onların kavuşmamaları için her şeyi yapan Mehmene Banu’yu temsil etmektedir. Mehmene Banu aşkına kavuşmamış olsa da onu başkasının almasına mani olmayı başarmıştır. Bütün bu göstergeler bu efsanenin Ferhat ile Şirin’in aşkından daha çok Mehmene Banu’nun aşkını anlattığını ispatlamaktadır.

⁵ Okurun artsürem bilgisi Ferhat’ın sıradan biri (nakkaş) olmasının bir engel olduğunu düşündürse de metne göre Mehmene Banu bunu problem etmemiştir.

⁶ Burada aynı sarayda yaşayan kardeş olarak kız kardeşi Şirin’in de Ferhat’ı sevdiğini bilmesi, anlamış olması da imkân ve ihtimal dâhilindedir.

O hâlde burada şu soru akla gelmektedir: Mehmene Banu kime âşiktir? Anlatıcının metnin yüzey yapısını örerken bıraktığı anlam boşlukları bu soruya iki farklı cevap vermeye, yani metni iki farklı şekilde okumaya imkân tanımaktadır. Buna göre Mehmene Banu ya kız kardeşi Şirin'e büyük bir kardeş sevgisi beslemektedir veya Ferhat'a âşiktir. Mehmene Banu'nun metindeki tüm edimlerinin kaynağı bu iki sebepten birisidir. Her iki duruma göre de metni yeniden oluşturalım:

C.1. 1. Senaryoya Göre (Mehmene Banu'nun Ferhat'a âşık olması) Öykü:

Mehmene Banu sarayında nakkaş olarak çalışan Ferhat'ı görmüş ve ona âşık olmuştur. Ancak Ferhat kendisine değil kız kardeşi Şirin'e âşık olmuş; onu istemek için dünürcü göndermiştir. Bunun üzerine o da buna engel olmak için Ferhat'tan yapılması imkânsız bir şey istemiştir. Bu duruma göre Mehmene Banu'nun amacı Ferhat'ın bu işi göze alamayıp Şirin'den vazgeçmesini sağlamaktır. Böylece Ferhat'la kendisi evlenecektir. Ancak olaylar beklediği gibi gelişmemiş, Ferhat bu imkânsız işi başarmak üzere işe koyulmuş, hatta suyu Amasya'nın yakınlarına kadar getirmeyi başarmıştır. Ferhat'ın Şirin'e olan aşkının büyüklüğünü ortaya koyan bu azmi, Mehmene Banu'nun ondan daha büyük aşkı karşısında etkisiz kalmış ve Mehmene Banu ikinci bir planı hayata geçirmiştir: Ferhat'a Şirin'in öldüğü yalanını söyleyerek onu unutmamasını sağlamak. Ancak bu plan sonrası da işler Mehmene Banu'nun düşündüğü gibi gitmemiş, önce Ferhat'ın, sonra da Şirin'in ölümüyle neticelenmiştir. Mehmene Banu'nun aşkının büyüklüğünü ortaya koyan olay, bundan sonraki süreçteki şu bilgiden anlaşılmaktadır: Ferhat ile Şirin'in mezarlarından büyüyen iki gülün dahi birbirine kavuşmasına engel olmak. Mezarda iki gülün arasından çıkan kara çalının yönünün Şirin'e dönük (Şirin'i engellemek amaçlı) olduğu sonucu çıkmaktadır.

Bu senaryoya göre metnin genel anlatı izlemi şu şekilde gelişmiştir:

C.1.1. Metnin Genel Anlatı İzlemi

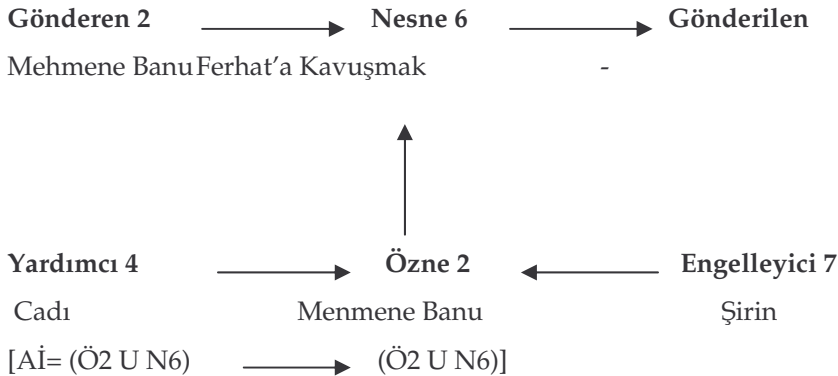
Her anlatı metni bir başlangıç durumu, bir bitiş durumu ve birinci durumdan ikinci duruma geçişi sağlayan dönüştürücü edimi gerektirir. Bu metnin içerisindeki anlatı izlenceleri için geçerli olduğu gibi metnin bütünü için de ayrıca geçerlidir. Yukarıda belirlediğimiz metne ait genel anlatı izlemi (birinci durum) metin düzeyinde belirirken, metnin bütününe yayılmış iki edim sözcüğü ve bunların birinden diğerine geçişi mümkün kılan dönüşüm sözcüğünü içerisinde barındırmaktadır. Bu sözcükler şunlardır:

C.1.1.1. Dönüşüm Sözcükleri

Başlangıç durumu (bağlaşımsal durum sözcüğü): Amasya Sultanı Mehmene Banu Ferhat'a âşiktir. Ferhat ise Mehmene Banu'nun kız kardeşi Şirin'i sevmektedir.

Temel dönüşüm (edim sözcüğü): Mehmene Banu isteğine dolaylı yoldan ulaşmak için bir planı uygulamaya koyar.

Sonuç durumu (ayrışımsal durum sözcüğü): Planı Ferhat'ı da Şirin'i de kaybetmesiyle (ölümleriyle) sonuçlanır.

C.1.1.2. Anlatı Çizgesi

Anlatı, oluşum sürecinde dört aşama geçirir. Ferhat ile Şirin metninin anlatı izlemi boyutunda geçirmiş olduğu aşamalar şunlardır:

C.1.1.2.1. 1. Evre: Eyletim (Gönderme): Anlatının ilk evresi olan eyletim, gönderen ile kahraman (özne) arasındaki ilişkidir. Eyletim aşamasında gönderen, özneyi bir nesneyi ele geçirmesi için manipüle eder. Metinde farklı bir gönderen yoktur. Gönderen ve özne aynı kişidir. Mehmene Banu âşık olduğu Ferhat'ın kendini değil de kız kardeşini sevdiğini görünce, Ferhat'ı kardeşi Şirin'den vazgeçirmesi gerektiğine karar verir.

C.1.1.2.2. 2. Evre: Mehmene Banu Ferhat'ı şirinden vazgeçirmek için doğrudan değil dolaylı bir yol izlemesi gerektiği kanaatindedir. Böylece gerçek niyeti ortaya çıkmayacak, Ferhat Şirin'den vazgeçtikten sonra Mehmene Banu kendi isteğine kavuşacaktır. Mehmene Banu planını bu amacına uygun yapar.

C.1.1.2.3. 3. Evre: Edim (Gösterme): Bu evre öznenin nesnesini ele geçirmek için planını hayata geçirdiği aşamadır. Mehmene Banu Şirin'i istemek için dünürü gönderen Ferhat'tan bir istekte bulunur. Yapılması imkânsız olan bu istek Ferhat'ı Şirin'den vazgeçirme amaçlı yapılan planın bir parçasıdır. Ancak plan onun istediği gibi gitmez. Ferhat imkânsız zannedilen bu işi (Şahinkayası'ndan Amasya'ya su kanalı kazmak) yapmaya girişir, hatta kayalar ona yol verir ve başarmasına az kalmıştır. Bunun üzerine Mehmene Banu Ferhat'ı Şirin'den uzaklaştırmak için ikinci bir planla Ferhat'a bir cadı gönderir. Ona Şirin'in öldüğü yalanını söyler. Buna inanan Ferhat orada külüngü havaya fırlatır, külüng başına düşer ve orada ölür. Mehmene Banu hesaba katmadığı biçimde sevdiği Ferhat'ını kaybettiği gibi kardeşi Şirin'i de kaybeder. Çünkü o da Ferhat'ın öldüğünü görünce kendini kayalıklardan atmıştır.

C.1.1.2.4. 4. Evre: Yaptırım (Teyit etme): Bu bölüm öznenin başarı veya başarısızlığına göre gönderen tarafından değerlendirildiği; ödül veya ceza verdiği bölümdür. Mehmene Banu metnin sonunda nesnesini elde etmeyi başaramamış, hatta Ferhat ölmüştür. Ayrıca Mehmene Banu'nun nesnesini ele geçirme konusundaki ihtirası kız kardeşi Şirin'in de ölümüyle sonuçlanmıştır.

Anlatılardaki genel oluşum evresine göre bu aşamada (yaptırım evresi) gönderen konumunda olarak Mehmene Banu'nun özneyi (kendisini) cezalandırması beklenirken, o bunu yapmamıştır. Metinde onun başına gelen bu olaylardan bir pişmanlık duyduğuna dair gösterge de yoktur. Aksine onu hâlâ bu iki sevgilinin kavuşamaması için mücadele ederken görmekteyiz. Ferhat ile Şirin'in yan yana gömülen mezarlarından her mevsim büyüyen ve birbirine kavuşmaya çalışan iki gülün arasında bir kara çalının büyüdüğü ve iki gülün kavuşmalarına engel olduğu anlatılmaktadır. Bu olayın sebebi de metinde verilmekte ve kara çalının Mehmene Banu olduğu işaret edilmektedir. İfade şöyledir: *"İki sevgiliyi, iki gülü ayırmak için."*

Burada Mehmene Banu'nun hayattayken kimseye yar etmediği Ferhat'ı mezarında dahi başkasına (kız kardeşine) yar etmek istemediğini, bunun için kara çalı olup onlarına arasına girdiğini görüyoruz.

Bu olay arka planda Ferhat'ın Şirin'e âşık olduğu için verdiği mücadeleden daha büyük bir mücadeleyi işaret eder ki, Mehmene Banu'nun Ferhat'a olan aşkının, Ferhat'ın Şirin'e olan aşkından daha büyük olduğunun göstergesidir.

2. Senaryoya Göre (Mehmene Banu'nun kardeşi Şirin'e duyduğu kardeş sevgisi) Öykü:

Mehmene Banu kız kardeşi Şirin'i hiç kimseye vermeyecek kadar çok sevmektedir.⁷ Mehmene Banu hem kardeşi Şirin'i aşırı sevmesinden, hem de ailesinden kalan son kişi olarak

⁷ Bu kız kardeşlerin anne-babalarının metinde yer almamasından hareketle ailelerinin olmadığı sonucu çıkarılabilir, Mehmene Banu'nun kardeşine bağlılığında bunun etkisinden söz edilebilir.

onu kaybetmek istemediğinden onun evlenmesini de istememektedir. Ancak bir gün Şirin sarayda nakış yapan Ferhat'a âşık olur. Kardeşine bu düşüncesini söylemek istemeyen Mehmene Banu amacına başka bir yoldan ulaşmak ister. Böylece kardeşinin mutluluğuna engel olan kişi konumuna da düşmeyecektir. (Bu yüzden, gelen dünürçülere olumsuz cevap vermemiştir.) Mehmene Banu Ferhat'ın, yapmasını istediği işi başaramayıp kendi kararıyla Şirin'den vazgeçmesini sağlayacaktır. Ancak Ferhat beklenmedik şekilde bu işin üstesinden gelir. Şirin'i kaybetme ihtimali ortaya çıkınca Mehmene Banu yeni bir plan yapar ve Ferhat'a Şirin'in öldüğü yalanını (cadı aracılığıyla) ulaştırır. Plan önce yolunda gider, Ferhat ölür. Mehmene Banu Şirin'i kaybetmekten kurtulduğunu zannederken düşünmediği bir şey olur. Ferhat'ın öldüğünü gören Şirin de canına kıymıştır. Mehmene Banu'nun kardeşi Şirin'e sevgisi öyle büyüktür ki ölümlerinden sonra dahi Şirin'i kimselere vermemek için Ferhat'ın mezarından büyüyen güle engel olmak amacıyla kara çalı olarak ortaya çıkmıştır. Mezarda iki gülün arasından çıkan kara çalının Ferhat'a dönük (Ferhat'ı engellemek amaçlı) olduğu sonucu çıkmaktadır.

C.2.1. Metnin Genel Anlatı İzlemi

Bu sözceler mevcut bir durumun bozulmasına yönelik bir müdahaleyi bertaraf etmek için verilen mücadeleyi içerir. Bu anlamda "Ferhat ile Şirin" metnine anlatı izlemi boyutunda bakıldığında, metinde işleyen süreçte şöyle bir dönüşümün gerçekleştiğini görürüz:

C.2.1.1. Dönüşüm Sözceleri

Başlangıç durumu (bağlaşımsal durum sözcüsü): Mehmene Banu ile Şirin'in birlikteliklerinin Ferhat adında bir genç yüzünden sona erme tehlikesi ortaya çıkmıştır.

Temel dönüşüm (edim sözcüsü): Mehmene Banu kardeşini Ferhat'ın kendisinden ayırmaması için harekete geçer.

Sonuç durumu (ayrışımsal durum sözcüsü): Mehmene Banu kardeşini Ferhat'tan ayrı tutmayı başarır, ancak ondan kendisi de ayrı kalmıştır.

C.2.1.2. Anlatı Çizgesi

Anlatı, oluşum sürecinde dört aşama geçirir. "Ferhat ile Şirin" metninin anlatı izlemi boyutunda geçirmiş olduğu aşamalar şunlardır:

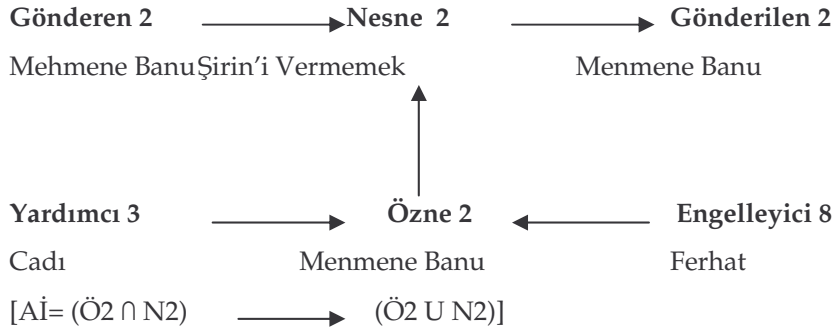
C.2.1.2.1. 1. Evre: Eyletim (Gönderme): Anlatının ilk evresi olan eyletim, gönderen ile kahraman (özne) arasındaki ilişkidir. Bu metinde başkahramanın bir nesneyi ele geçirme mücadelesi değil, zaten sahip olduğu bir nesneyi elinden almak isteyenle mücadele söz konusudur. Metnin kahramanı Mehmene Banu, çok sevdiği ve ailesinden kalan tek kişi olduğundan kimseyle evlenmesini istemediği kardeşi Şirin ile beraber yaşamaktadır. Ferhat adında bir genç ona âşık olup istemeye dünürçü gönderince Mehmene Banu Şirin'i kaybetmemek için harekete geçer. Yani Gönderen "kardeş sevgisi"dir. Mehmene Banu'nun nesnesi, onunla evlenmek isteyen Ferhat'ı saf dışı etmektir. Böylece metindeki dönüşüm başlar.

C.2.1.2.2. 2. Evre: Edinim (Yeterlilik, Güçlenme): Mehmene Banu nesnesini ele geçirmek (Ferhat'ı saf dışı etmek) için onun karşısında doğrudan düşman kimliğiyle çıkmaz. Çünkü kardeşinin de onu istediğini bilmektedir. Bunun yerine Ferhat'tan kardeşini alabilmesi için Şahinkayası'ndan Amasya'ya kanal açmasını şart koşma gibi farklı bir plan tasarlar. Harekete geçmesi için bir eksikliği ya da tamamlaması gereken yeterlilik evresine gerek yoktur.

C.2.1.2.3. 3. Evre: Edim (Gösterme): Mehmene Banu planını devreye sokar ve Ferhat'a kardeşini alabilmesi için ondan çok zor olan bu işi yapmasını ister. Ferhat ise beklenmedik bir şekilde bu imkânsız işi yapmaya koyulur, hatta başarır. Bunu gören Mehmene Banu ikinci bir planı devreye sokar ve bir cadı ile Ferhat'a Şirin'in öldüğü yalanını söyler. Böylece Ferhat'ın kardeşini unutmamasını sağlayacaktır. Planı önce işe yarar. Haberi duyan Ferhat acıyla külüngünü havaya atar, külüng başına düşer ve orada ölür. Ancak burada olayı duyan Şirin de gidip Ferhat'ın öldüğünü görünce kendini kayalıklardan atar ve o da ölür.

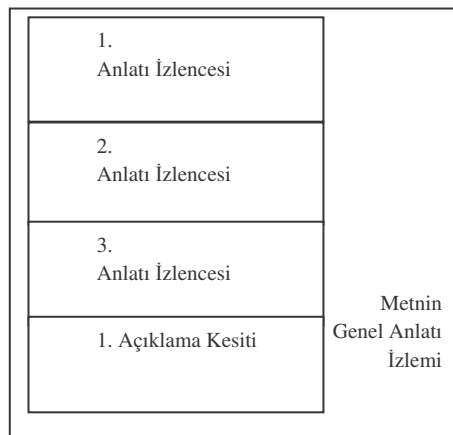
C.2.1.2.4. 4. Evre: Yaptırım (Teyit etme): Bu bölüm öznenin başarı veya başarısızlığına göre gönderen tarafından değerlendirildiği; ödül veya cezanın verildiği bölümdür. Mehmene Banu metnin sonunda nesnesini elde etmeyi başaramamış, Ferhat'ı bertaraf edip kardeşi Şirin'in kendisinde kalmasını sağlayamamıştır. Hatta olaylar tahmin etmediği kadar kontrolden çıkmıştır. Daha da kötüsü Ferhat'ın öldüğünü gören Şirin'in de canına kıymasıyla çok sevdiği kız kardeşini de kaybetmiştir.

Anlatılardaki genel oluşum evresine göre bu aşamada (yaptırım evresi) gönderen konumunda olarak Mehmene Banu'nun özneyi (kendisini) cezalandırması beklenirken, o bunu yapmamıştır. Metne göre başına gelen bu olaylardan bir pişmanlık duyduğuna dair gösterge de yoktur. Aksine onu bütün bunlara rağmen bu iki sevgilinin kavuşamaması için mücadele ederken görmekteyiz. Ferhat ile Şirin'in yan yana gömülen mezarlarından her mevsim büyüyen ve birbirine kavuşmaya çalışan iki gülün arasında bir kara çalının büyüdüğü ve iki gülün kavuşmalarına engel olduğu anlatılmaktadır. Bu olayın sebebi de metinde verilmekte ve kara çalının Mehmene Banu olduğu işaret edilmektedir. İfade şöyledir: *İki sevgiliyi, "İki gülü ayırmak için."*

Anlatının bu muhtemel genel izlemi anlatı boyunca metin düzleminde doğrudan görülebilecek şekilde hiç belirmemiştir. Buna sebep olarak Mehmene Banu'nun aşkının imkânsız aşk olması gösterilebilir (Ferhat'ın onun kız kardeşine âşık olması, Şirin'in de onu sevmesinden dolayı Mehmene Banu'nun kendi kız kardeşiyle karşı karşıya gelecek olması, böyle bir olayın toplumca onaylanmayacak olması). Ancak Mehmene Banu'nun edimleri ve metnin yapısı bu sonucu ortaya çıkarmaya imkân tanımaktadır.

D- Metnin Anlatı İzlemi Şeması

Sonuç

Greimas'ın metin inceleme yöntemini örnek alarak yaptığımız yapısalcı çözümleme sonucunda "Ferhat ile Şirin" metninin genel anlatı izleminin derin yapıda Ferhat ile Şirin'in aşkını değil Amasya Sultanı Mehmene Banu'nun aşkını/sevgisini konu edindiği sonucuna

ulaştık. Ancak Mehmene Banu'nun aşkının/sevgisinin kime dönük olduğu sorusuna, anlatıcının metinde bıraktığı anlam boşluklarından hareketle iki farklı cevap verilebileceğini gördük. Anlatıcının bu farklı okumalardan hangisini seçeceğini okura bıraktığı sonucuna vardık.

Metin iki şekilde okunabilmekle birlikte bizim kanaatimiz, anlatıcının niyetinin ortaya koyduğumuz iki senaryodan ikincisini hedeflediği yönündedir. Yani bu metinde anlatılan, "Mehmene Banu'nun kardeşi Şirin'e olan sevgisi, bağlılığı"dır. Bizi bu sonuca götüren, metin içerisinde ilk kesitte geçen iki sözcüktür. Bu sözcükler: "*Sultan; Şirin'i vermek istemediği için olmayacak bir iş ister delikanlıdan.*" , "*Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek...*".

Metne anlatıcı açısından baktığımızda metnin sıfır odaklayımla dışöyküsel bir anlatıcı (tanrıbilici) tarafından anlatıldığını görmekteyiz. Yani anlatıcı her şeyi gören, tüm anlatı kişilerinden çok şey bilen konumundadır. Yukarıdaki alıntılanan sözcükler Ferhat ve dünürçülerin bilmediği, anlatıcının okurla paylaştığı bilgilerdir. Anlatıcı ilk kesitte Ferhat'ın Şirin'i istemeye dünürçü göndermesi olayını anlatırken "*Sultan; Şirin'i vermek istemediği için...*" ifadesini kullanır. Burada anlatıcı Mehmene Banu'nun fikrini ve içinden geçenleri bilen bir konumda olarak onun niyetini açığa çıkarmıştır.

Diğer sözcük de ("*Mehmene Banu, bakar ki kız kardeşi elden gidecek...*") yine tanrıbilici konumundaki anlatıcı tarafından ortaya konan, Mehmene Banu'nun niyetidir. Bu ifadeden anlaşılıyor ki Mehmene Banu metinde dönüşümlere kaynaklık eden her şeyi Şirin'i kaybetmemek için yapmıştır. Ona göre önemli olan Ferhat değil Şirin'dir.

Efsaneler, nesilden nesile sözlü aktarım yoluyla geçerler (Luthi, 2003: 314). Tarihsel nitelik taşıyan olaylar, halkın hayal gücü yardımıyla olağanüstü hayallerle olgunlaşır. Halk, inançların etkisi altında, tarihle ilgili olayları idealize ederek masallaştırır (Karaalioğlu, 1983: 99). Hatta bir tarih olayının gerçekte olduğundan farklı bir şekilde anlatılması onun efsaneleştiğini gösterir (Boratav, 1988: 99). Yani toplumlar kendi hayat felsefelerini, davranış biçimlerini, gelenek-göreneklerini, fikirlerini efsanelerine işlerler.

Ferhat ile Şirin efsanesini bu bilgiler çerçevesinde düşündüğümüzde ona bu metinsel yapıyı Amasya insanının kültürel yapısını şekillendiren şuuru kazandırmıştır. Bu efsane uzun zamanlar boyunca Amasya insanının hafızasında yaşatılmış, nesilden nesile aktarılıp emanet edilmiş, bu süre içinde Amasya kültürüyle yoğrulup şekil verilmiş bir metindir. Amasya halkı Mehmene Banu'nun Şirin'e Ferhat'tan daha büyük olan bağlılığını bildiği hâlde Ferhat'ın tarafında olmuşlar, onu ön plana çıkarmışlar; Mehmene Sultan'ı "kara çalı", Ferhat'ı "gül" ile göstergeleştirmişlerdir. Yüzyıllarca bu efsaneyi Mehmene Banu'nun değil Ferhat'ın aşkı olarak hafızalarında yaşatmışlardır. Bunda şu faktörler etkili olabilir:

- Mehmene Banu'nun bir Sultan, yönetici; Ferhat'ın ise halktan, kendileri gibi bir insan olması,
- Mehmene Banu'nun zengin, Ferhat'ın (muhtemelen) fakir olması,
- Mehmene Banu samimiyetten uzak, Ferhat'ın ise sözünün eri olması,
- Mehmene Banu hilelere başvurmuşken Ferhat'ın meşru dairede alıp dürüst bir yol izlemesi,
- Mehmene Banu yalancıyken Ferhat'ın söylenenlere şüphe etmeden inanması.

Ayrıca Amasya insanı atalarından kendilerine kalan bu sözlü mirası gelecek nesillere aktarıırken insanlığın evrensel konularından bazılarını metin içerisinde taşımaya ve dile getirmeye hassasiyet göstermişlerdir. Bunlardan bazılarını metinden hareketle şöyle ifade edebiliriz.

- İnsan sevdiği ile beraberdir: Şirin sevdiği Ferhat'ın öldüğünü görünce bu dünyada o olmadan yaşamaktansa ölmeyi tercih etmiş, cansız vücudu Ferhat'ın yanına uzanmıştır.

Şirin'in bu tercihi insanların öbür dünyada sevdiklerine kavuşacağı düşüncesine atıfta bulunmakta, Amasya insanının bu konudaki fikrî-kültürel yapısını ortaya koymaktadır.

- Düşmanların neler yapabilecekleri, en yakındaki insanların düşmanlıkları: İnsan başına insan eliyle bir felaket geldiğinde bunu uzaklarda değil en yakınındaki insanlarda aramalıdır. Çünkü insanoglu çiğ süt emmiştir.
- Genç kızların büyüklerine olan bağlılıkları ve saygıları: Şirin metinde sevdiğinin öldüğünü öğreninceye kadar sahneye çıkmamış, sevdiğinin peşinde koşmamış, büyüğünün (ablası) kendi hakkındaki fikrine ve kararına bağlı kalmıştır. Şirin'in bu tercihi Amasya insanının, küçüklerin büyüklere olan yaklaşım tarzını ön plana çıkaran bir tercih ve beklenti mahiyetindedir.
- Mağdurun yanında olma: Metin asıl anlatı izleminin kahramanı olarak Mehmene Banu'yu işaret etse de Amasya'nın sosyo-kültürel hafızası onu değil Ferhat kişiliğini ön plana çıkarmış, böylece Mehmene Banu kişiliğine dolaylı bir tepkiyi ortaya koymuştur. Ferhat'ın tarafında olarak, evlenme çağına gelen gençlerin evlendirilmesi, sevenleri ayırmanın doğru olmadığı kanaati ortaya konulmuştur.
- Sevgiyle insanın neler yapabileceği: Metinde yer alan her üç kahramanın (Ferhat, Mehmene Banu, Şirin) bütün edimleri kaynağını "sevgi"den almıştır. Ferhat sevgisiyle dağları delmiş, Şirin sevgisiyle ölüme gitmiş, Mehmene Banu sevgisi sebebiyle anlatıdaki tüm olanlara sebep olmuştur.

KAYNAKÇA

- AKERSON, Fatma Erkman (2005). *Göstergebilime Giriş*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- BARTHES, Roland (2005). *Göstergebilimsel Serüven*, çev.: Mehmet Rifat-Sema Rifat, İstanbul: YKY Yayınları.
- BAYRAV, Süheyla (1998). *Filolojinin Oluşumu*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- BAYRAV, Süheyla (1999). *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- BORATAV, Pertev Naili (1988). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, İstanbul: Adam Yayınları.
- GÜLER, Mustafa (1996). *Amasya Efsaneleri*, Amasya: Eser Ofset.
- GÜZELŞEN, Rıfat Mehmet (1982). *Genel Göstergebilim Sorunları Kuram ve Uygulama*, İstanbul: Alaz Yayınları.
- GÜZELŞEN, Rıfat Mehmet (2002). *Gösterge Eleştirisi*, İstanbul: Tavanarası Yayınları.
- GÜZELŞEN, Rıfat Mehmet (2009). *Göstergebilimin ABC'si*, İstanbul: Say Yayınları.
- İMANÇER, Dilek, ÖZEL Zuhâl, *Göstergebilimsel Çözümleme Örnek Çözümleme: Pirelli Reklamı*, Kaynak: <http://www.efsa.org.tr/dergi.asp?islem=view&id=16&tip=1> (01.12.2011)
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal (1983). *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi.
- KIRAN, Ayşe Eziler (2004). *Göstergebilim ve Yazımsal Çözümlemeler*, ("Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları" içinde), Haz. Nedret Öztokat, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- KIRAN, Zeynel-Ayşe Eziler (2000). *Yazımsal Okuma Süreçleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- LUTHI, Max (2003). "Masalın Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı", Çev.: Sevgül Sönmez, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları.
- MORAN, Berna (1994). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, İstanbul: Cem Yayınları.
- ONART, Adnan (1973). "Bilimde Moda Bir Görüş Yapısalcılık", *Türk Dili Dergisi*, S. 262, s. 231-260.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*, çev.: Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- UÇAN, Hilmi (2008). *Dilbilim Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*, Ankara: Hece Yayınları.
- UÇAN, Hilmi (2006). *Yazımsal Eleştiri ve Göstergebilim*, Ankara: Hece Yayınları.
- YÜCEL, Tahsin (2005). *Yapısalcılık*, İstanbul: Can Yayınları.
- YÜCEL, Tahsin (2007). *Eleştiri Kuramları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- YÜKSEL, Ayşegül (1995). *Yapısalcılık ve Bir Uygulama*, Ankara: Gündoğan Yayınları.